

Article Type: Research paper

The pattern of American influence in Iran after the Islamic Revolution based on documents from the former US embassy in Iran

Alireza Toopa Heydari¹, *Hassan Mohammadmirzaei², Ali Soroosh³

1. Master's degree, Regional Studies - North American Orientation, Shahid Sadr Institute for Civilizational Studies, Imam Hossein University, Tehran, Iran.

2. PhD student in Political Science at Shahed University and Senior Researcher, World Studies Department, Shahid Sadr Institute for Civilizational Studies, Imam Hossein University, Tehran, Iran.

3. Assistant Professor, World Studies Department, Shahid Sadr Institute for Civilizational Studies, Imam Hossein University, Tehran, Iran.

Article Info.

Received: 05/10/2025

Accepted: 01/12/2025

Available Online: 20/08/2026

Keywords:

Infiltration, United States of America, Iran after the Islamic Revolution, Former US Embassy in Iran.

* Corresponding Author:

Hassan Mohammadmirzaei

Address: PhD student in Political Science at Shahed University and Senior Researcher, World Studies Department, Shahid Sadr Institute for Civilizational Studies, Imam Hossein University, Tehran, Iran.

E-mail:

h.mmirzaei@chmail.ir

Abstract

Embassies are one of the most important pillars in advancing a country's policies in all parts of the world. The former US embassy in Iran was no exception to this rule, and after the victory of the Islamic Revolution and Iran's transformation from a strategic ally to a discursive rival, it played a pivotal role in advancing US policies in the new era. Ultimately, the increase in tensions between the two countries led to the seizure of the embassy in November 1979, and according to the documents obtained from this embassy, the US plans to influence Iran became more clear than before. Therefore, given the historical necessity and also the future-oriented understanding of the dimensions of this influence, this research seeks to answer this fundamental question: what was the pattern of US influence in Iran after the Islamic Revolution, based on the documents obtained from the former US embassy in Iran? To answer this question, a qualitative content analysis method with an inductive approach was used, and based on this method, all documents obtained from the former US embassy in the period after the victory of the Islamic Revolution were examined and analyzed. Based on the findings, the pattern of American influence in Iran after the Islamic Revolution can be divided into three main sections: goals of influence, targets or audiences of influence, and dimensions of influence. The documents obtained under each of these sections reflect America's serious efforts to influence Iran during the aforementioned period.

How to Site:

Toopa Heydari, A, Mohammadmirzaei, H and soroosh, A . (2026). The pattern of American influence in Iran after the Islamic Revolution based on documents from the former US embassy in Iran. *The Fundamental and Applied Studies of the Islamic World*, 8(1), 166-198.

Authors retain the copyright and full publishing rights.

Published by Iranian Association of Geopolitics. This article is an open access article licensed under the Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0)

الگوی نفوذ آمریکا در ایران مابعد انقلاب اسلامی مبتنی بر اسناد لانه جاسوسی (سفارت سابق ایالات متحده در ایران)

علیرضا توپا حیدری^۱، *حسن محمدمیرزائی^۲، علی سروش^۳

۱. کارشناسی ارشد، مطالعات منطقه‌ای، گرایش آمریکای شمالی، پژوهشکده مطالعات تمدنی شهید صدر(ره)، دانشگاه جامع امام حسین(ع)، تهران، ایران.
۲. دانشجوی دکتری علوم سیاسی دانشگاه شاهد و پژوهشگر عالی (سطح ۴)، گروه مطالعات جهان، پژوهشکده مطالعات تمدنی شهید صدر(ره)، دانشگاه جامع امام حسین(ع)، تهران، ایران.
۳. استادیار، گروه مطالعات جهان، پژوهشکده مطالعات تمدنی شهید صدر(ره)، دانشگاه جامع امام حسین(ع)، تهران، ایران.

اطلاعات مقاله

چکیده

سفارتخانه‌ها از مهم‌ترین ارکان پیشبرد سیاست‌های یک کشور در اقصی نقاط جهان محسوب می‌شوند و نحوه کنشگری آن‌ها در کشورها نیز تابعی از روابط متقابل با کشورهای مقصد است. سفارت سابق آمریکا در ایران نیز از این قاعده مستثنی نبوده و پس از پیروزی انقلاب اسلامی (۱۳۵۷) و چرخش ایران از متحد راهبردی به رقیب گفتمانی - تمدنی ایالات متحده، این سفارتخانه نقش محوری را در پیشبرد سیاست‌ها و اهداف آمریکاد در دوره جدید ایفا کرد. اما افزایش دخالت‌ها و توطئه‌های آمریکایی‌ها منجر به تسخیر سفارت این کشور در تهران که بعدها به لانه جاسوسی معروف گردید شد و با توجه به اسناد به دست آمده از این سفارتخانه، برنامه‌های آمریکا برای نفوذ در ایران مابعد انقلاب اسلامی بیش از پیش مشخص شد. لذا با توجه به ضرورت تاریخی و آینده‌نگرانه شناخت ماهیت و ابعاد این نفوذ، این پژوهش به دنبال پاسخ به این پرسش اساسی است که مبتنی بر اسناد بدست آمده از سفارت سابق آمریکا در ایران، الگوی نفوذ آمریکا در ایران بعد از انقلاب اسلامی چگونه بوده است؟ جهت پاسخ به این سؤال از روش تحلیل محتوای کیفی با رویکرد استقرائی استفاده شده و مبتنی بر این روش، کلیه اسناد بدست آمده از سفارت سابق آمریکا در دوره پس از پیروزی انقلاب اسلامی مورد بررسی و تحلیل قرار گرفته است. بر اساس یافته‌های بدست آمده الگوی نفوذ آمریکا در ایران مابعد انقلاب اسلامی را می‌توان ذیل سه بخش اصلی اهداف نفوذ، آماج یا مخاطبین نفوذ و ابعاد نفوذ، تقسیم‌بندی نمود که اسناد بدست آمده در ذیل هرکدام از این بخش‌ها نمایانگر تلاش جدی آمریکا برای نفوذ در ایران در دوره مذکور بوده است.

تاریخ دریافت: ۱۳ مهر ۱۴۰۴

تاریخ پذیرش: ۱۰ آذر ۱۴۰۴

تاریخ انتشار: ۲۹ مرداد ۱۴۰۵

کلیدواژه‌ها:

نفوذ، ایالات متحده آمریکا،
ایران مابعد انقلاب اسلامی،
سفارت آمریکا در ایران،
اسناد لانه جاسوسی.

* نویسنده مسئول:

حسن محمدمیرزائی

نشانی: گروه مطالعات جهان،
پژوهشکده مطالعات تمدنی شهید
صدر(ره)، دانشگاه جامع امام
حسین(ع)، تهران، ایران..
پست الکترونیک:
h.mmirzaie@chmail.ir

استناد به این مقاله:

توپا حیدری، علیرضا، محمدمیرزائی، حسن و سروش، علی. (۱۴۰۵). الگوی نفوذ آمریکا در ایران مابعد انقلاب اسلامی مبتنی بر اسناد لانه جاسوسی (سفارت سابق ایالات متحده در ایران). *مطالعات بنیادین و کاربردی جهان اسلام*, ۱۶۶-۱۹۸.

۱. مقدمه

سفارتخانه‌ها در نظام بین‌الملل تنها نهادهای اداری و تشریفاتی محسوب نمی‌شوند، بلکه کارکردی عمیق‌تر در جهت تحقق منافع ملی کشور فرستنده دارند. این نهادها معمولاً به‌عنوان بازوی رسمی وزارت امور خارجه عمل می‌کنند و در ظاهر وظایفی چون حمایت از اتباع، تنظیم روابط دیپلماتیک و تسهیل همکاری‌های بین‌المللی را بر عهده دارند (Ghavam, 2010: 72). با این حال، تجربه تاریخی نشان داده است که بخش مهمی از کارکرد سفارتخانه‌ها به مأموریت‌های پنهان‌تری مانند جمع‌آوری اطلاعات سیاسی، اقتصادی و امنیتی، ایجاد شبکه‌های نفوذ در میان نخبگان و گروه‌های اجتماعی و هدایت جریان‌های فکری و رسانه‌ای به سود کشور متبوع اختصاص دارد. (Kaplan, 1993: 45) بنابراین، سفارتخانه‌ها نه صرفاً به‌عنوان ابزار ارتباطی دولت‌ها، بلکه به مثابه ابزاری مؤثر در اعمال قدرت نرم و سخت آن‌ها دارای نقش مؤثری هستند.

با پیروزی انقلاب اسلامی در سال ۱۳۵۷، روابط ایران و آمریکا وارد مرحله‌ای تازه و پرتنش شد. پیش از این، ایران به‌عنوان یکی از متحدان راهبردی ایالات متحده در منطقه شناخته می‌شد و واشنگتن از طریق سرمایه‌گذاری‌های سیاسی، نظامی و اقتصادی گسترده منافع مهمی در ایران داشت (Sariolghalam, 2000: 105). سقوط رژیم پهلوی اما آمریکا را از یکی از مهم‌ترین پایگاه‌های ژئوپلیتیک خود در خلیج فارس محروم ساخت و این کشور را واداشت تا برای بازگرداندن موقعیت پیشین، از ابزارهای گوناگون بهره گیرد. در همان ماه‌های ابتدایی انقلاب، تلاش‌هایی برای ایجاد ناآرامی داخلی، حمایت از جریان‌های ضدانقلابی، تحریک اقلیت‌های قومی و مذهبی و نیز اعمال فشارهای سیاسی و اقتصادی علیه جمهوری اسلامی آغاز شد. (Gasiorowski, 1991: 112) علاوه بر این، حمایت آشکار واهی‌نگتن از عراق در جنگ تحمیلی و اعمال تحریم‌های اقتصادی، بخشی از تلاش‌های این کشور برای تضعیف انقلاب و جلوگیری از تثبیت نظام جدید ایران بود. (Katouzian, 2000: 267) بدین ترتیب، چالش‌های روابط تهران- واشینگتن پس از انقلاب اسلامی (۱۹۷۹)، ابعاد سیاسی، امنیتی، اقتصادی و فرهنگی به خود گرفت.

در چنین شرایطی، سفارت آمریکا در تهران به مرکز ثقل فعالیت‌های ضدایرانی بدل شد. اسناد به‌دست‌آمده از این سفارتخانه بعد از تسخیر آن توسط دانشجویان پیرو خط امام در آبان ۱۳۵۸، حاکی از آن است که مأموران آمریکایی با گروه‌های سیاسی مختلف، دانشگاهیان و

حتی برخی عناصر دولتی در تماس بوده و می‌کوشیدند مسیر تحولات انقلاب را به‌سوی منافع آمریکا هدایت کنند (Center for Islamic Revolution documents, 1982:24). بدین ترتیب، سفارت آمریکا فراتر از یک مأموریت دیپلماتیک عمل می‌کرد و عملاً به مرکزی سازمان‌یافته برای فعالیت‌های اطلاعاتی و عملیاتی علیه جمهوری اسلامی ایران تبدیل شده بود؛ مأموریتی که در نهایت با واکنش جدی مردم و دانشجویان ایرانی مواجه شد. (Kaplan, 1993: 88)

تسخیر سفارت آمریکا در ۱۳ آبان ۱۳۵۸ توسط دانشجویان پیرو خط امام نقطه عطفی در روابط ایران و آمریکا و نیز درک عمومی از نقش سفارتخانه‌ها در عرصه سیاست خارجی به شمار می‌رود. این اقدام، که بعدها به «انقلاب دوم»^۱ مشهور شد، منجر به کشف و انتشار هزاران سند محرمانه گردید و ماهیت واقعی فعالیت‌های پنهانی سفارت آمریکا را آشکار ساخت. (Documents from the U.S. Espionage Den, 2016, Vol. 1: 43) این اسناد نشان دادند که دیپلمات‌های آمریکایی در ایران نه تنها به جمع‌آوری اطلاعات حساس، بلکه به طراحی راهبردهای بی‌ثبات‌سازی، حمایت از جریان‌های ضدانقلاب و گسترش شبکه‌های فرهنگی و رسانه‌ای می‌پرداختند. (Ahmadi, 2011: 133)

علی‌رغم اسناد بدست آمده از این سفارتخانه و همچنین اعترافات و اسناد منتشر شده بعدی، با وجود اهمیت این مسئله تاکنون تلاش‌های جدی برای بازخوانی این اسناد و انتقال مفاهیم به دست آمده از آن برای نخبگان و عموم مردم اقدامات شایسته‌ای صورت نگرفته است. لذا با توجه به جایگاه ویژه ایران در سیاست‌های آمریکا و تجربه تاریخی نفوذ گسترده این کشور در ایران، بازخوانی اسناد لانه جاسوسی ضرورتی انکارناپذیر دارد. این اسناد ابعاد مختلف نفوذ آمریکا در ایران قبل و بعد از انقلاب اسلامی را آشکار می‌سازند و الگوهایی از رفتار سیاسی و امنیتی ایالات متحده را ارائه می‌دهند که در سایر کشورها نیز قابل مشاهده است. بازخوانی این اسناد نه تنها برای شناخت گذشته، بلکه برای تصمیم‌گیری‌ها و سیاست‌گذاری امروز و آینده نیز اهمیت دارد. در واقع، بررسی این تجربه می‌تواند سیاست‌گذاران و پژوهشگران را نسبت به روش‌های نفوذ و سلطه قدرت‌های خارجی آگاه کند و راهکارهایی برای مقابله با آن‌ها ارائه دهد. علاوه بر این، انتقال این تجربه تاریخی به کشورهای همسو که همچنان میزبان سفارت آمریکا هستند، می‌تواند آنان را نسبت به تهدیدات مشابه هوشیار سازد و امکان پیشگیری

1. Second Revolution

از مداخلات خارجی را افزایش دهد. در همین راستا، این مقاله به دنبال پاسخ به این پرسش اساسی است که مبتنی بر اسناد به دست آمده از سفارت سابق آمریکا در ایران، الگوی نفوذ ایالات متحده در ایران پس از انقلاب اسلامی چگونه بوده است؟

۲. پیشینه پژوهش

با وجود اهمیت بحث نفوذ ایالات متحده آمریکا در ایران، به ویژه در دوره بعد از انقلاب اسلامی، تاکنون پژوهش‌های جامع اندکی در این زمینه انجام شده است. عمده مطالعات یا تنها به بخشی از ابعاد نفوذ پرداخته‌اند و یا بر اساس داده‌های ثانویه و تحلیل‌های کلی سامان یافته‌اند. در حالی که اسناد لانه جاسوسی به‌عنوان منابع دست‌اول تاریخی، ظرفیت ویژه‌ای برای درک الگوی نفوذ آمریکا در ایران دارند. اما از میان فعالیت‌های موجود، می‌توان به آثار علمی زیر اشاره نمود:

۱. شیروودی (۱۳۸۶) در مقاله «تسخیر لانه جاسوسی آمریکا، علل، روند و پیامدها»، مبتنی بر رویکرد توصیفی-تحلیلی به این واقعه پرداخته و آن را اقدامی استراتژیک برای مقابله با سلطه آمریکا دانسته است. نویسنده به این موضوع پرداخته که چرا این اقدام توسط دانشجویان پیرو خط امام صورت گرفت؟ چه عواملی در شکل‌گیری آن نقش داشتند و این واقعه چه تاثیری بر سیاست داخلی و خارجی ایران و همچنین روابط آن با آمریکا داشته است؟ این موضوع به ویژه در زمینه نقش آمریکا در مدیریت سیاسی و فرهنگی ایران قبل از انقلاب اسلامی و پیام‌های ایران در مداخلات آمریکا از طریق اسناد لانه جاسوسی بررسی می‌شود.

۲. رضایی (۱۳۹۶) در مقاله‌ای با عنوان «انقلاب دوم در خیابان طالقانی» به بررسی واقعه تسخیر سفارت آمریکا در ۱۳ آبان ۱۳۵۸ پرداخته و آن را به‌عنوان «انقلاب دوم» بررسی می‌کند. نویسنده این اقدام را یک نقطه عطف در انقلاب اسلامی می‌داند که نه تنها باعث تغییر در روابط ایران و آمریکا شد، بلکه در تثبیت هویت مستقل جمهوری اسلامی نقش مهمی ایفا کرد. این مقاله به بررسی مداخلات سیاسی، نظامی و اقتصادی آمریکا در ایران که به تسخیر سفارت ختم شد می‌پردازد و با استفاده از اسناد به دست آمده از لانه جاسوسی، روایت‌های تاریخی و بیانات رهبران انقلاب اسلامی آن را تحلیل می‌کند.

۳. مستغاثی (۱۳۸۴) در مقاله‌ای با عنوان «نفوذ فرهنگی به روایت اسناد لانه جاسوسی

آمریکا در ایران»، به بررسی پروژه‌های نفوذ فرهنگی آمریکا پرداخته است. وی با بهره‌گیری از روش تحلیل محتوای کیفی نشان داده که چگونه ایالات متحده از طریق رسانه‌ها، نظام آموزشی و فعالیت‌های فرهنگی، ارزش‌های غربی را در جامعه ایران گسترش داده است.

۴. قربی (۱۳۹۸) در مقاله‌ای با عنوان «نفوذ فرهنگی در نهادهای آموزشی ایران از منظر اسناد لانه جاسوسی» نشان داده که آمریکا از طریق سیاست‌های آموزشی به دنبال تثبیت هژمونی فرهنگی خود در ایران بوده است. یافته‌های وی تأکید دارد که مدارس و دانشگاه‌ها به‌عنوان مراکز انتقال ارزش‌های غربی عمل کرده‌اند.

۵. جمشیدیها و قربی (۱۴۰۰) در مقاله‌ای دیگر، شبکه نفوذ آمریکا در مدارس ایران را بر اساس اسناد لانه جاسوسی بررسی کرده‌اند. آن‌ها تأکید کرده‌اند که آمریکا از آموزش و پرورش به‌عنوان ابزاری برای نفوذ در نسل جوان بهره می‌برد.

۶. شاه‌علی (۱۳۹۱) در مقاله‌ای با عنوان «تأثیر واقعه لانه جاسوسی آمریکا بر جریان‌های سیاسی داخل کشور» به بررسی تأثیر تسخیر سفارت آمریکا بر جریان‌های داخل ایران پرداخته و نقش این رویداد را در تقویت، تضعیف یا تغییر مسیر جریان‌های سیاسی تحلیل می‌کند. نویسنده می‌خواهد نشان دهد که این واقعه چگونه در جایگاه احزاب و گروه‌های سیاسی، به‌ویژه در فضای بعد از انقلاب اسلامی تأثیر گذاشته است.

۷. ملک‌پور و موسوی‌نیا (۱۴۰۴) در مقاله‌ای با عنوان «تحلیل سیاست‌گذاری فرهنگی در حوزه زنان ایران در دوره پهلوی دوم با تمرکز بر اسناد لانه جاسوسی آمریکا»، با بهره‌گیری از روش تحلیل مضمون و در چارچوب نظری سیاست‌گذاری عمومی، به بررسی ابعاد پنهان و آشکار مداخلات فرهنگی ایالات متحده در ایران عصر پهلوی دوم در حوزه زنان پرداخته‌اند. آنان نشان داده‌اند که سیاست‌گذاری فرهنگی آمریکا در حوزه زنان، عمدتاً در بستر زنان نخبه، نهادهای فرهنگی و آموزشی، رسانه و الگوهای رفتاری دنبال می‌شد و در راستای مهندسی اجتماعی به بازتعریف نقش زن ایرانی مطابق با الگوهای غربی می‌پرداخت.

۸. توپا حیدری، محمد میرزائی و سروش (۱۴۰۴) نیز در مقاله «الگوی نفوذ ایالات متحده آمریکا در ایران دوره پهلوی دوم مبتنی بر اسناد لانه جاسوسی» که با تحلیل محتوای کیفی اسناد بدست آمده از سفارت سابق آمریکا در ایران دوره پهلوی دوم به دست آمده است الگوی نفوذ

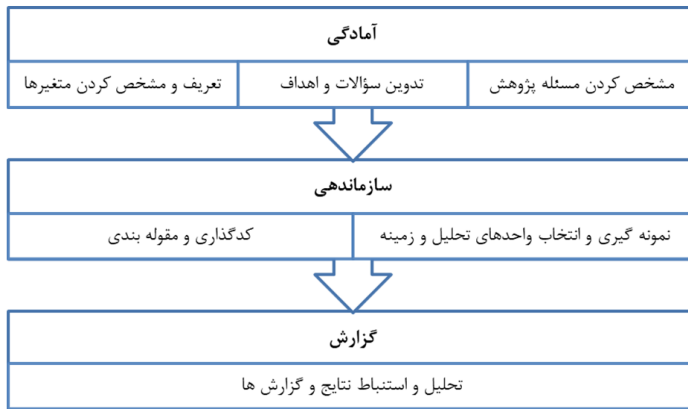
آمریکا در ایران این دوره را ذیل سه بخش اهداف (براندازی دولت، تغییر رفتار دولت و تغییر موازنه قدرت)، آماج یا مخاطبین (کارگزاران، ساختار رسمی، گروه‌های سیاسی و عموم مردم) و همچنین ابعاد نفوذ (نرم‌افزاری و سخت‌افزاری) قالب‌بندی نموده‌اند.

با مرور مهم‌ترین پژوهش‌های انجام‌شده پیرامون تسخیر سفارت سابق آمریکا در ایران و اسناد به دست آمده از آن می‌توان گفت که، از یک سو با توجه به اهمیت این واقعه، تولید ادبیات علمی اعم از توسعه‌ای و کاربردی، ضرورتی انکارناپذیر است و لازم است مطالعات علمی در این حوزه بیش از پیش گسترش یابد. از سوی دیگر، با توجه به موضوع این مقاله که در پی تبیین الگوی نفوذ ایالات متحده آمریکا در ایران بعد از انقلاب اسلامی بر اساس اسناد لانه جاسوسی است، باید اذعان داشت که علی‌رغم تلاش‌های صورت‌گرفته، اغلب پژوهش‌ها یا به این موضوع مهم در این مقطع زمانی نپرداخته‌اند یا صرفاً بخشی از آن، همچون ابعاد آموزشی و فرهنگی، را مورد بررسی قرار داده‌اند. بنابراین، انجام پژوهش حاضر می‌تواند به عنوان گامی علمی و مؤثر در جهت پاسخگویی به این مسئله و خلأ موجود در ادبیات علمی فعلی ارزیابی شود.

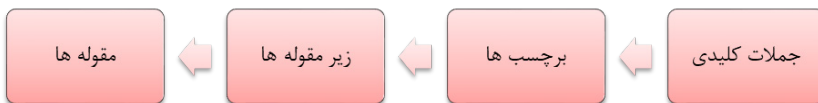
۳. روش شناسی

پژوهش حاضر از نوع کیفی و مبتنی بر تحلیل محتوای کیفی استقرائی است. برخلاف تحلیل محتوای کمی که بیشتر بر فراوانی واژگان و قابلیت کمی‌سازی داده‌ها تمرکز دارد، تحلیل محتوای کیفی به استخراج مضامین آشکار و پنهان متن و استنباط معنا از آن توجه دارد. در این روش می‌توان هر نوع متن یا ارتباطی (از جمله سخنرانی‌ها، مقالات، روزنامه‌ها و اسناد تاریخی) را مورد بررسی قرار داد. (Momenirad et al., 2013: 195) اما علاوه بر ابعاد کمی و کیفی، روش تحلیل محتوا به لحاظ رویکردی ذیل دو رویکرد قیاسی و استقرائی قابل اجراست: رویکرد قیاسی مختص زمانی است که پژوهشگر بر اساس چارچوب یا نظریه‌ای از پیش تعیین‌شده به تحلیل می‌پردازد و از سوی دیگر، زمانی که پژوهشگر بدون چارچوب اولیه و از طریق مشاهده مستقیم داده‌ها به شناسایی مضامین و دسته‌بندی آن‌ها اقدام می‌کند از رویکرد استقرائی استفاده نموده است (MomeniRad et al., 2013: 196; Shiri, Azimi, 2012: 85).

در نهایت پیرامون مراحل انجام تحلیل محتوای کیفی با رویکرد استقرائی که در این پژوهش مورد استفاده خواهد بود می‌توان این مراحل را در قالب اشکال زیر بررسی نمود:

شکل ۱. مراحل تحلیل محتوای کیفی (MomeniRad et al., 2013: 199)

شکل ۲. مراحل کدگذاری در تحلیل محتوای کیفی با رویکرد استقرایی (Momeni-Rad et al., 2013: 208)

لازم به ذکر است آنچه در راستای پاسخ به سؤال این پژوهش صورت گرفته است مراجعه به کتاب‌هایی است که با محوریت اصل اسناد بدست آمده از سفارت سابق آمریکا توسط مرکز اسناد انقلاب اسلامی و مؤسسه مطالعات و پژوهش‌های سیاسی تدوین شده است یا اقدامی که اخیراً در ارائه جامع اسناد در پایگاه اینترنتی اسناد لانه جاسوسی (usdoc.ir) صورت گرفته و زمینه را برای پژوهش‌های محققین فراهم نموده است. در مجموع اسناد مرتبط با مسئله نفوذ از تمامی این منابع و بر اساس روش تحلیل محتوای کیفی، مورد بررسی قرار گرفته و در نهایت یافته‌های بدست آمده در قالب یک مدل ارائه شده است.

۴. مبانی نظری: مفهوم نفوذ و ارکان آن

۴-۱. تعریف نفوذ

نفوذ^۲ به معنای توانایی یا قدرتی است که باعث ایجاد تغییر در رفتار یا تصمیم دیگران

2. Influences

می‌شود، بدون آن‌که از زور، اجبار یا دستور مستقیم استفاده شود (Wu, 2017: 37)، نفوذ را می‌توان نوعی اعمال قدرت غیر مستقیم دانست که بر خلاف کنترل آشکار، اجبار یا مداخله مستقیم، با تحمیل پنهان یا تدریجی خواسته‌های یک بازیگر بر دیگری صورت می‌گیرد. در چنین وضعی، نفوذگر بدون استفاده از زور، شرایطی را ایجاد می‌کند که فرد یا نهاد هدف، تصمیمی بگیرد که با تمایل و ترجیحات اولیه‌اش مطابقت ندارد، اما به نفع نفوذگر تمام می‌شود. بهره‌گیری از منابع مالی، حمایت‌های معیشتی، انتقال اطلاعات گزینشی، ایجاد اعتبار اجتماعی یا حتی اعمال تهدیدات ضمنی از مهم‌ترین ابزارهایی است که می‌توانند زمینه تغییر رفتار یا جهت‌گیری ذهنی بازیگران را فراهم سازند (dahl, 1957: 201-215). اما در قرن بیستم، شیوه‌های اعمال نفوذ دگرگون شد و قدرت‌های بزرگ به جای اتکا بر سلطه مستقیم، بیشتر از ابزارهایی چون گسترش الگوهای فرهنگی، دیپلماسی عمومی و فشارهای اقتصادی و سیاسی برای تأثیرگذاری بر دیگر کشورها بهره گرفتند. در این میان، آمریکا با بهره‌گیری از نهادهای بین‌المللی، رسانه‌ها و سفارتخانه‌های خود توانست نفوذ گسترده‌ای در کشورهای مختلف ایجاد کند (Chomsky, 1999: 45).

۴-۲. ارکان نفوذ

نفوذ را می‌توان در سه رکن اساسی مورد بررسی قرار داد؛ نخست، اهداف نفوذ که ناظر بر تغییر رفتار، تغییر موازنه قدرت و در برخی موارد براندازی نظام‌های سیاسی است. دوم آماج نفوذ که ساختار سیاسی، گروه‌های سیاسی و مدنی، کارگزاران و جامعه را در بر می‌گیرد. و سوم، ابعاد نفوذ که در دو حوزه کلی قدرت نرم و قدرت سخت بازتاب می‌یابند. این سه رکن به صورت شبکه‌ای در تعامل با یکدیگر عمل می‌کنند و سازوکار پیچیده‌ای از سلطه و تأثیرگذاری قدرت‌های خارجی بر کشور هدف را شکل می‌دهند.

۴-۲-۱. اهداف نفوذ^۳

اهداف نفوذ را می‌توان مجموعه‌ای از مقاصد دانست که یک دولت یا بازیگر خارجی از طریق دخالت‌های آشکار یا پنهان در فضای سیاسی، اجتماعی یا اقتصادی کشور دیگر دنبال می‌کند. این اهداف ممکن است به تغییر جهت‌گیری و تصمیم‌گیری نخبگان سیاسی، تثبیت منافع بلندمدت و راهبردی، هدایت ساختار قدرت به سوی یک حکومت

3. Infiltration goals

همسو، یا جابه‌جایی توازن قدرت در عرصه‌های منطقه‌ای و بین‌المللی منتهی شود. در واقع، آنچه به نفوذ معنا می‌بخشد، توانایی اثرگذاری بر رفتار و تصمیمات طرف مقابل به گونه‌ای است که برخلاف ترجیحات اولیه او صورت گیرد. (Dahl, 1957: 203) بر این اساس، نفوذ را نمی‌توان صرفاً به یک اقدام گذرا یا موقتی محدود کرد، بلکه باید آن را روندی هدفمند و طولانی‌مدت دانست که طی آن، بازیگر نفوذگر با بهره‌گیری از ابزارها و موقعیت‌های مختلف تلاش می‌کند جهت‌گیری‌ها، رفتارها و تصمیمات کشور هدف را در راستای منافع خود شکل دهد. چنین فرآیندی معمولاً به گونه‌ای سازمان‌یافته و پیوسته دنبال می‌شود تا امکان هدایت تدریجی ساختار سیاسی و اجتماعی طرف مقابل فراهم شود. (Nye, 2004: 25) بر مبنای این توضیحات و منابع علمی، پژوهشگران معمولاً اهداف نفوذ را در سه دسته کلی که شامل، براندازی (تلاش برای حذف یا جایگزینی حکومت موجود در جهت منافع نفوذگر)، تغییر رفتار (واداشتن نخبگان یا دولت هدف به اتخاذ سیاست‌ها یا تصمیماتی که با منافع نفوذگر هم‌راستا اند) و تغییر موازنه قدرت (هدف‌گذاری برای تقویت موقعیت نفوذگر یا تضعیف رقیب در سطح منطقه که بازتابی از منطق توازن قوا است) طبقه‌بندی می‌کنند (Tajik-Rostami, 2018: 39; Saeidi, 2021: 198).

۴-۲-۲. آماج نفوذ^۴

«آماج نفوذ» به افراد، گروه‌ها یا ساختارهایی اطلاق می‌شود که بازیگر نفوذگر تلاش می‌کند بر رفتار، نگرش یا تصمیم‌گیری آن‌ها تأثیر بگذارد تا اهداف مطلوب خود را محقق سازد. (Tuschke & Jacobs, 1973: 13) آماج نقش بنیادین در سازوکار نفوذ دارد، زیرا تحقق نفوذ تنها زمانی ممکن است که میان نفوذگر و بازیگران هدف نوعی ارتباط اثرگذار برقرار شود؛ رابطه‌ای که بدون آن تغییر در سطح رفتار یا نگرش امکان‌پذیر نخواهد بود (Schunz, 2022: 8). به طور کلی، دامنه آماج نفوذ می‌تواند از ساختارهای حکومتی و نهادهای سیاسی تا نخبگان فکری و فرهنگی همچون استادان، دانشجویان و روشنفکران، و همچنین رسانه‌ها و بخش‌های گسترده‌ای از جامعه را در بر گیرد. (Shapiro & Jacobs, 2011: 29). پژوهشگران در تبیین آماج نفوذ معمولاً چهار حوزه اصلی را برجسته می‌کنند: ۱. ساختارهای سیاسی؛ زیرا نفوذ در ساختارهای رسمی و دسترسی به منابع تصمیم‌گیری را فراهم می‌کند، ۲. کارگزاران؛

4. Target of influence

که به عنوان واسطه‌های اجرا و هدایت سیاست‌ها عمل می‌کنند و تغییر رفتار آن‌ها می‌تواند تأثیر گسترده‌ای بر کل نظام داشته باشد، ۳. گروه‌های سیاسی و مدنی؛ زیرا این گروه‌ها می‌توانند روندهای سیاسی و اجتماعی را جهت‌دهی یا مشروعیت‌زدایی کنند و ۴. جامعه؛ نفوذ بر افکار عمومی از طرق مختلف موجب تثبیت یا تضعیف مشروعیت نظام می‌شود. (Tavanayi & Ali-Mohammadzadeh, 2004: 51; Varaei, 2006: 67)

۴-۲-۳. ابعاد نفوذ^۵

ابعاد نفوذ به مجموعه ابزارها و شیوه‌هایی اشاره دارد که دولت‌ها برای تأثیرگذاری بر رفتار سایر کشورها به کار می‌گیرند و معمولاً به دو نوع «نرم» و «سخت» تقسیم می‌شوند. در قالب «نفوذ سخت»^۶، فشار و اجبار محور اصلی است و این نوع نفوذ از طریق قدرت نظامی، تهدیدات امنیتی یا فشارهای اقتصادی اعمال می‌شود؛ به گونه‌ای که کشور هدف تحت تأثیر ترس یا محدودیت‌های تحمیلی، در رفتار یا تصمیمات خود تغییر ایجاد می‌کند (Morgenthau, 1948: 125). در مقابل، «نفوذ نرم»^۷ بر پایه اقناع و جذابیت سازی عمل می‌کند؛ یعنی قدرت نفوذگر می‌کوشد با استفاده از رسانه‌ها، آموزش، فرهنگ و دیپلماسی عمومی، نگرش‌ها و اولویت‌های جامعه هدف را طوری تغییر دهد که با منافع او هماهنگ شود (Nye, 2004: 11-13). در واقع، ترکیب هم‌زمان این دو بعد، یعنی بهره‌گیری ابزارهای اقناعی و شیوه‌های مبتنی بر فشار و اجبار، موجب می‌شود نفوذ خارجی به صورت همه‌جانبه و پایدار تحقق یابد. (jafari et al., 2016:46)

با توجه به مباحثی که به صورت اجمالی در مورد مفهوم نفوذ، ارکان و زیرمجموعه‌های آن ارائه گردید، چارچوب کلی این پژوهش در قالب شکل زیر قابل ارائه می‌باشد. نکته‌ای که باید مورد توجه قرار بگیرد این است که هرچند این پژوهش دارای یک چارچوب کلی است ولی رویکرد حاکم بر تحلیل محتوای کیفی این پژوهش، اسقرائی است و مبتنی بر کدگذاری و بررسی گزاره‌های کلیدی و تولید زیرمقوله‌ها و مقوله‌ها الگوی نهایی پژوهش استخراج می‌گردد. از این رو مقوله‌های تولید شده قطعاً می‌تواند چیزی فراتر یا کمتر از چارچوب اولیه باشد. در واقع این چارچوب برای یک نظم‌دهی و

5. Dimensions of Influence

6. Hard penetration

7. Soft Influence

ساختار بندی اولیه است و در مسیر بررسی اسناد و تحلیل یافته‌ها باعث ایجاد محدودیت برای پژوهشگران نخواهد شد.

شکل ۳. چارچوب مفهومی پژوهش

۵. تحلیل اسناد بدست آمده از سفارت سابق آمریکا در ایران

۵-۱. اهداف نفوذ آمریکا در ایران (بعد از انقلاب اسلامی)

با پیروزی انقلاب اسلامی در سال ۱۳۵۷، ساختار قدرت ایران دگرگون شد و نظم سیاسی تازه‌ای به وجود آمد که رویکردی متفاوت نسبت به غرب، به‌ویژه ایالات متحده، در پیش گرفت. اسناد لانه جاسوسی آمریکا، به‌خصوص در جلد‌های مربوط به سال‌های نخست پس از انقلاب، نشان می‌دهد که آمریکا به سرعت درصدد بازنگری اهداف خویش در قبال ایران برآمد و تلاش کرد راهبردهای جدیدی را برای حفظ یا بازسازی نفوذ خود در ایران را اتخاذ کند. این بخش، به تشریح اهداف نفوذ آمریکا پس از انقلاب اسلامی ایران می‌پردازد و در آن، با ذکر جداول متعدد و ارجاعات گسترده سعی شده تصویری جامع از تحولات این دوره ارائه گردد.

جدول ۱. نمونه کدگذاری‌های مربوط به اهداف نفوذ آمریکا در ایران ما بعد انقلاب اسلامی (مبتنی بر اسناد لانه جاسوسی)

مقوله‌ها	زیر مقوله‌ها	مفاهیم / برچسب‌ها	جملات کلیدی
اهداف نفوذ آمریکا در ایران بعد از انقلاب اسلامی	تلاش برای براندازی نظام جدید ایران از طریق عناصر رژیم سابق و مخالفین	ایجاد کانال ارتباطی با سیا برای بختیار برای فعالیت علیه انقلاب نوپای ایرانیان/ استفاده از بختیار به عنوان یکی از امیدهای براندازی نظام نوپای ایران	۲۰ اکتبر ۱۹۷۹ «بعد از این که پ / ۱ به طرف ما آمد به او اطلاع دادیم به بختیار بگوئید که مختار است هرگونه می خواهد عمل کند، اما به وی توصیه می کنیم برای دادن نظریاتش به سیا از پ / ۱ به عنوان یک رابط استفاده نماید. برای پ / ۱ روشن کردیم باید به بختیار بگوئید ما در موقعیتی نیستیم که بتوانیم حرکت او را تأمین مالی، کمک یا راهنمایی کنیم، اما این کانال را به عنوان وسیله‌ای که او بتواند توسط آن در مورد مقاصد و مقدرات خود به ما خبر بدهد، تهیه دیده ایم ... پاسخ بختیار این بود که او از تهیه این کانال ممنون است و ما را در جریان خواهد گذاشت. Documents from the U.S. Espionage Den, Vol. 4, p. 608»
اهداف نفوذ آمریکا در ایران بعد از انقلاب اسلامی	برنامه‌ریزی جهت تغییر رفتار حکومت از طریق جذب و نفوذ در نیروهای نظامی و سیاسی میانه‌رو (تلاش برای نرمالیزه کردن نظام جدید	اذعان به عدم امکان سرنگون کردن نظام جدید ایران و اتخاذ رویکرد مسالمت‌آمیز در قبال آن/ تلاش جهت جذب عناصر ارتشی و مذهبی‌های میانه‌رو مؤثر در آینده ایران و جلب حمایت نظام جدید	محرمانه در این موقع حساس هیچ دولتی قادر نیست که حکومت ایران را سرنگون کند. پس باید از در مسالمت آمیز با ایران در آمد و به گسترش کارهای عملی کمک نمود. جلب عناصری در ارتش و گروه‌های میانه رو مذهبی که در آینده نقش حساسی خواهند داشت و جلب اعتماد رژیم در جهت کاهش عکس العمل‌هایی که در آینده به نوبه خود در ثبات مؤثر خواهد بود Documents from the U.S. Espionage Den, Vol. 1, p. 69»
اهداف نفوذ آمریکا در ایران بعد از انقلاب اسلامی	تغییر موازنه قدرت در برابر حکومت شوروی و تلاش برای تغییر رفتار نظام جدید ایران	هدف آمریکا در ایران دوره جدید: دستیابی به نفت، مقابله با نفوذ شوروی، تغییر رفتار حکومت و بر سر کار آمدن دولت میانه‌رو قبل از محکم شدن پایه‌های حکومت	۵ سپتامبر ۱۹۷۹ هدف‌های ما در ایران (دستیابی به نفت، عدم پذیرش نفوذ شوروی، پیشرفت یک دولت میانه رو دوست و غیر متعهد) در ماه‌های آینده و هنگامی که ایرانیان هنوز با دقت با جهت‌گیری سیاست‌شان هماهنگ نشده‌اند و زمانی که غیر روحانیون فقط با ضعف در مقابل گرایشات روحانیون در جهت استبداد مقاومت می‌نمایند (در کوتاه مدت) بایستی پیگیری شود Documents from the U.S. Espionage Den, Vol. 2, p. 103»

در مجموع با بررسی اسناد بدست آمده از سفارت سابق آمریکا در ایران، ذیل بحث اهداف نفوذ این کشور در ایران بعد از پیروزی انقلاب اسلامی می‌توان سه هدف را احصاء نمود:

۱. براندازی نظام جدید: شکی نیست که از یک سو منطقه غرب آسیا برای تثبیت هژمونی

آمریکا و تأمین منافع حداکثری این کشور دارای اهمیتی راهبردی بوده و از سوی دیگر، ایران از دیرباز نقش کلیدی را در این منطقه مهم ایفا کرده است که همین امر باعث اهمیت بیش از پیش جهت تسلط بر ایران بوده است. اما ایران که تا قبل از پیروزی انقلاب اسلامی شریک راهبردی آمریکا بوده و حتی به نوعی نقش ژاندارمی را برای آن در این منطقه ایفا می کرده است پس از پیروزی انقلاب نه تنها دیگر یک شریک راهبردی برای آمریکا نبود که حتی به دلیل مبانی و نوع نگاه و فلسفه خاصی که بر این انقلاب حاکم بود به لحاظ گفتمانی و ایدئولوژیک در برابر آمریکا و نگاه‌های سلطه‌گرا نه آن قرار گرفت و به یکی از چالش‌های مهم آمریکا در عرصه بین‌الملل تبدیل شد. طبیعی است که در چنین شرایطی آمریکای مدعی هژمون جهانی برای حفظ و تثبیت این هژمونی و حفظ منافع حداکثری خود در ایران و منطقه در پی سرنگونی نظام جدید حاکم بر این برآید، از این رو طبق اسناد به دست آمده که نمونه‌ای از آن در جدول فوق مشاهده شد آمریکا در پی اتخاذ راهبردها و روش‌هایی برای سرنگونی نظام جدید حاکم بر ایران بوده است که ارتباط با عناصر رژیم قبلی از جمله بختیار آخرین نخست وزیر حکومت سابق نمونه‌ای از این اقدامات و تلاش‌های آمریکا است.

۲. تلاش برای تغییر رفتار نظام جدید: همانطور که گفته شد آنچه برای آمریکا در ارتباط با نظام جدید برآمده از انقلاب اسلامی مطلوب بود براندازی و تغییر این حکومت بوده است، اما علی‌رغم اتخاذ برخی راهبردها و راهکارها این امر در ابتدای امر میسر نشد لذا آمریکا برای حفظ تسلط نسبی خود به دنبال تغییر رفتار حکومت حرکت کرد. طبق اسناد موجود، آمریکایی‌ها اذعان دارند که امکان سرنگونی نظام جدید ایران فراهم نیست و باید رویکرد مسالمت‌آمیزی در قبال آن اتخاذ کنند، لذا از جمله اقداماتی که در مسیر این تغییر رفتار و نرمالیزه کرده حکومت جدید انجام دادند تلاش برای جذب عناصر نظامی، سیاسی و مذهبی میانه‌رو بوده است، مخصوصاً عناصری که احتمالاً در آینده نقش مهم و حساسی بر عهده خواهند داشت، لذا تلاش‌های جدی از سوی آمریکا برای جذب و جلب اعتماد افراد به اصطلاح میانه‌رو در طیف‌های مختلف صورت گرفته است تا زمینه برای سرکار آمدن دولتی میانه‌رو و دوست در ایران فراهم شود.

۳. تغییر موازنه قدرت در برابر شوروی: یکی از اهداف اصلی آمریکا برای حضور و تسلط بر منطقه غرب آسیا پس از جنگ جهانی دوم، مقابله با نفوذ شوروی در کشورهای این منطقه بوده است. قبل از انقلاب اسلامی و طبق اسناد موجود، نه تنها ایران در برابر حکومت شوروی دارای مواضع خاص و غیر دوستانه‌ای بوده که حتی به عنوان سدی در برابر نفوذ این کشور در

منطقه نیز عمل می‌کرده و اتفاقاً یکی از دلایل تسلیح ایران به سلاح‌های مدرن آمریکایی همین موضوع بوده است (Documents from the U.S. Espionage Den, Vol. 1, p. 412-415). اما بعد از پیروزی انقلاب اسلامی و با وجود سیاست نه شرقی و نه غربی، حکومت جدید ایران نسبت به دوره قبل حساسیت کمتری نسبت به شوروی داشت و بزرگترین رقیب گفتمانی و دشمن آن در عرصه بین‌الملل آمریکا بوده است لذا طبق اسناد بدست آمده یکی از اهداف جدی آمریکا برای تسلط نسبی در ایران دوره جدید مقابله با نفوذ شوروی بوده تا اگر ایران در دوره جدید در برابر شوروی متحد آمریکا نیست حداقل با نفوذ شوروی در ایران و منطقه مقابله شود.

۵-۲. آماج نفوذ آمریکا در ایران (بعد از انقلاب اسلامی)

در اینجا، تمرکز اصلی بر آماج یا مخاطبان نفوذ ایالات متحده در ایران بعد از انقلاب اسلامی است. طبق اسناد بدست آمده مخاطبین نفوذ آمریکا طیفی از ساختارها، اشخاص و افکار عمومی را شامل می‌شد که در این بخش بدان پرداخته شده است.

جدول ۲. نمونه کدگذاری‌های مربوط به آماج نفوذ آمریکا در ایران ما بعد انقلاب اسلامی (مبتنی بر اسناد لانه جاسوسی)

جملات کلیدی	مفاهیم / برجسبها	زیر مقوله‌ها	مقوله‌ها
۱۲ اکتبر ۱۹۷۹ برخی مدیران سابق که گرایش‌های غربی داشته‌اند، همچنان در دولت جدید حضور دارند و می‌توان از آن‌ها برای انتقال اطلاعات استفاده کرد (Documents from the U.S. Espionage Den, Vol. 7, p. 80-82).	ادامه فعالیت برخی مدیران نظام سابق دارای گرایشات غربی و استفاده از آن‌ها برای انتقال اطلاعات	تلاش آمریکا جهت نفوذ در ساختارهای سیاسی و کارگزاران کشور	آماج (مخاطبین) نفوذ آمریکا در ایران دوره بعد از انقلاب
۲۲ دسامبر ۱۹۷۹ دولت آمریکا به طور اعم و سیا به طور اخص، در نظر دارند که اگر امکاناتی موجود باشد، با افرادی که در انقلاب ایران می‌توانند نقشی داشته باشند تماس برقرار شود. لذا زمانی که امام در فرانسه بود یک افسر بازنشسته سیا مأمور شد که به فرانسه رفته و با آقای بنی صدر تماس برقرار نماید. ایشان خود را به عنوان نماینده یک کمپانی معرفی کرده و اظهار داشته است که نسبت به آینده اقتصادی ایران و ارتباط آن با دنیای غرب مخصوصاً آمریکا علاقه مند به صحبت با بنی صدر می‌باشد؛ بنی صدر نیز با این مسئله موافقت داشت. زمان این ملاقات اولیه، کمی قبل از مراجعت امام به تهران است که در فرانسه قرار شده بود (Documents from the U.S. Espionage Den, Vol. 1, p. 488).	ارتباط‌گیری با افراد مؤثر در انقلاب از طریق دولت آمریکا و سیا/ ارتباط‌گیری با بنی صدر از طریق یک افسر سیا در پوشش نماینده شرکت اقتصادی	تلاش آمریکا جهت نفوذ در میان کارگزاران اصلی و آینده دار کشور	آماج (مخاطبین) نفوذ آمریکا در ایران دوره بعد از انقلاب

مقوله‌ها	زیر مقوله‌ها	مفاهیم / برجسب‌ها	جملات کلیدی
آماج (مخاطبین) نفوذ آمریکا در ایران دوره بعد از انقلاب	تلاش آمریکا جهت نفوذ در میان کارگزاران اصلی و آینده دار کشور	نحوه ارتباط گیری برنامه‌ریزی شده و گام به گام سازمان سیا با بنی صدر جهت ورود به برخی مسائل سیاسی و پرداخت حقوق ماهیانه به وی در قالب مشاور اقتصادی	۲۹ دسامبر ۱۹۷۹ گام‌های بعد: ملاقات‌های بعدی با وی (بنی صدر)، در تهران و یا در پاریس (فرانسه) می‌تواند قدری بیشتر پیشروی نموده و نسبت به یک سری مسایل مهم سیاسی از وی سؤالاتی شود. در آخرین جلسه بنی صدر موافقت نموده که به عنوان مشاور اقتصادی قابل اطمینان این کمپانی فعالیت نماید و پیشنهاد حقوق ماهیانه ۱۰۰۰ دلار را نیز پذیرفت (Documents from the U.S. Espionage Den, Vol. 1, p. 488).
آماج (مخاطبین) نفوذ آمریکا در ایران دوره بعد از انقلاب	تلاش آمریکا جهت نفوذ در ساختارهای رسمی کشور	تلاش آمریکا برای عملیات سیاسی و نفوذ در ارگان‌های مختلف ایران با استفاده از ظرفیت دولت موقت و قبل از تعیین رئیس جمهور و حکومت رسمی	محرمانه نامه لینکن به وزارت امور خارجه ۲۹ مرداد ۵۸: خطوط اصلی سیاست آمریکا در مورد دولت موقت: آمریکا می‌خواهد تا قبل از تعیین رئیس جمهور و حکومت رسمی کشور با استفاده از دولت موقت در ارگان‌ها نفوذ کرده و عملیات سیاسی و نفوذ خود را امتحان کند (Documents from the U.S. Espionage Den, Vol. 1, p. 68).
آماج (مخاطبین) نفوذ آمریکا در ایران دوره بعد از انقلاب	تلاش جهت ارتباط‌گیری و نفوذ در میان احزاب و گروه‌های سیاسی ایران	تلاش برای برقراری رابطه مؤثر با گروه‌های سیاسی رسمی و قوی/ حفظ روابط با گروه‌های سیاسی مخالف نظام/ تلاش برای حفظ منافع آمریکا در ایران	۵ سپتامبر ۱۹۷۹ ما می‌خواهیم که خودمان را در آنچنان موضعی قرار دهیم که بتوانیم رابطه‌ای مؤثر با هر گروهی که قدرت قطعی را در اختیار دارد برقرار نماییم و در عین حال روابطمان را با دیگر عوامل مهم سیاسی منجمله مخالفین حفظ نماییم. ما می‌خواهیم که ایرانیان ثبات قدم ما در اصولمان را درک کنند برای مثال حقوق بشر و به آن اصول احترام بگذارند. ما همچنین خواهان رفتاری منصفانه و مساوی جهت منافع خصوصی ایالات متحده در ایران می‌باشیم (Documents from the U.S. Espionage Den, Vol. 2, p. 301).
آماج (مخاطبین) نفوذ آمریکا در ایران دوره بعد از انقلاب	نفوذ در میان احزاب و گروه‌های سیاسی مخالف حکومت جدید ایران	لزوم حمایت از گروه‌های سیاسی مخالف انقلاب اعم از طرفداران رژیم سابق و گروه‌های چپ جهت تضعیف و فشار بر حکومت جدید ایران	محرمانه ما باید از گروه‌های سیاسی مخالف انقلاب ایران، حمایت لازم را به عمل آوریم برخی از این گروه‌ها شامل عناصر وابسته به حکومت سابق یا گروه‌های چپ‌گرایی بودند که با اسلام‌گرایی در تضاد بودند، ولی ضرورتاً هم‌پیمان قطعی ما محسوب نمی‌شدند؛ با این حال، برای تضعیف و فشار بر حکومت ایران، این حمایت‌ها وجود داشت (Documents from the U.S. Espionage Den, Vol. 5, p. 95-98).

جدول ۳. نمونه کدگذاری‌های مربوط به آماج نفوذ آمریکا در ایران ما بعد انقلاب اسلامی (مبتنی بر اسناد لانه جاسوسی)

جملات کلیدی	مفاهیم / برجسب‌ها	زیر مقوله‌ها	مقوله‌ها
۲۰ آگوست ۱۹۷۹ تقاضای دریافت اطلاعات اساسی صدا و سیما از اس.دی. کوئیک/۱ (ک/۱) ۱- در ... مرداد... در تلگرام مرجع با اس.دی. کوئیک/۱ (ک/۱) ملاقات داشت و طی آن از ک/۱ خواست جزئیات محل فرستنده‌های اصلی رادیو و تلویزیون در ایران، همچنین مراکز برق، ژنراتورها و ... را فراهم کند. ک/۱ تصور می‌کند که او این جزئیات را برای ... خرابکاری می‌خواهد. ک/۱ می‌گوید برای فکری (نام مستعار) ظفره رفت تا از مأمور مربوطه جواب ... چکار باید بکند (Documents from the U.S. Espionage Den, Vol.7, p. 353)	تلاش جهت دسترسی به اطلاعات اساسی صدا و سیما ایران از جمله جزئیات فرستنده‌های رادیو و تلویزیون، مراکز برق و ... از طریق رابط سازمان سیا (ک/۱)	تلاش آمریکا جهت نفوذ در ساختارهای رسمی و کارگران کشور	آماج (مخاطبین) نفوذ آمریکا در ایران دوره بعد از انقلاب
۷ ژوئن ۱۹۷۹ کسی از این ملاقات [با آمریکایی‌ها] مطلع نشود، حتی پسر حسن ... در زمینه جزئیات عملی کار شریعتمداری گفت که به دلایل امنیتی! وی شخصا مایل نیست که با مقامات خارجی در داخل ایران ملاقات کند در مورد اینکه غیر از مرتضی موسوی که انگلیسی یاد ندارد چه کس دیگری می‌تواند واسطه ما شود چیزی به نظرش نرسید. به گفته شریعتمداری گفت که می‌خواهد هیچکس جز آنها که مطلقاً لازم است بدانند از این ترتیبات مطلع نشود حتی پسرش حسن !! تکرار میشود حتی پسرش حسن! (Documents from the U.S. Espionage Den, Vol. 6, p. 289)	ارتباط‌گیری آمریکا با کاظم شریعتمداری مرجع تقلید مخالف حکومت ایران و تأکید شریعتمداری بر عدم ملاقات با مقامات خارجی در ایران و استفاده از واسطه‌ها/ تأکید شریعتمداری جهت عدم اطلاع دیگران حتی پسر وی از این ارتباط‌ها	نفوذ آمریکا در علما و شخصیت‌های تراز اول دینی	آماج (مخاطبین) نفوذ آمریکا در ایران دوره بعد از انقلاب
۸ ژانویه ۱۹۷۹ کاتم در مورد امیر انتظام، یک تاجر ایرانی این‌طور گفته است: احتمالاً یک رهبر خیلی مهمی از جناح خمینی است. امیر انتظام به کاتم گفت که می‌خواهد با سفارت در تماس باشد. کاتم ظاهراً او را در این جهت تشویق کرده است (Documents from the U.S. Espionage Den, Vol. 1, p. 494)	ارتباط‌گیری با امیر انتظام (سخنگوی دولت موقت ایران) و تمایل او برای ارتباط با سفارت آمریکا	تلاش آمریکا جهت نفوذ در میان کارگران اصلی کشور	آماج (مخاطبین) نفوذ آمریکا در ایران دوره بعد از انقلاب

جملات کلیدی	مفاهیم / پرچسب‌ها	زیر مقوله‌ها	مقوله‌ها
۹ سپتامبر ۱۹۷۹ گزارش تحلیل شخصیت بنی صدر توسط جاسوس سیا: افشا شدن روابط مخفیانه‌اش با ما احتمالاً به زندگی حرفه ای سیاسی فرد مزبور خاتمه خواهد داد، یقین است که او این نکته را از نظر دور نخواهد داشت (Documents from the U.S. Espionage Den, Vol. 1, p. 486).	ارتباط بنی صدر با آمریکا/ به خطر افتادن زندگی سیاسی اش.	نفوذ آمریکا در ساختار سیاسی و کارگزاران اصلی کشور بالاخص رئیس جمهور	آماج (مخاطبین) نفوذ آمریکا در ایران دوره بعد از انقلاب
محرمانه ... در این رابطه باید متذکر شد که به تازگی برنامه‌های خارجی، رادیو شنوندگان بسیار زیادی پیدا کرده است. کسانی که با خمینی می‌جنگند و طرفداران آن‌ها می‌خواهند خبرها را از صدای آمریکا (VOA) کسب کنند. شما می‌توانید از نفوذ خود در رادیو صدای آمریکا استفاده کرده و از راه تأکید بیشتر بر روی آنها و بازگو کردن علل آن عکس العمل سریعتری بر روی اعمال مقاوم و متقابل نشان دهید. من می‌دانم این صدا کاری ناچیز است ولی اثر روانشناسی فوق العاده‌ای دارد و بسیاری از افراد مقاوم به میزان همدردی و همفکری ما از طریق این صدایی می‌برند (از نامه لینگن به برژنسکی) (نامه فوق) (Documents from the U.S. Espionage Den, Vol. 1, p. 71).	افزایش طرفداران رسانه‌های خارجی در ایران و تبدیل شدن رادیو صدای آمریکا (VOA) به منبع خبری مخالفین انقلاب/ استفاده از این ابزار رسانه‌ای به عنوان نشانه‌ای بر حمایت از مخالفین حکومت جدید و دلگرمی دادن به آن‌ها	تلاش جهت نفوذ در افکار عمومی مردم ایران در پوشش فعالیت‌های فرهنگی و رسانه‌ای	آماج (مخاطبین) نفوذ آمریکا در ایران دوره بعد از انقلاب

با بررسی اسناد بدست آمده از سفارت سابق آمریکا در ایران یا همان لانه جاسوسی، ذیل بحث آماج یا مخاطبین نفوذ آمریکا در ایران بعد از دوره انقلاب اسلامی به طور کلی می‌توان چهار دسته را نام برد:

۱. نفوذ در کارگزاران نظام / دولت جدید: آنچه که از اسناد مشخص است آمریکا برای دستیابی به اهداف خود طیف گسترده‌ای از اشخاص و کارگزاران نظام جدید را هدف نفوذ خود قرار داده بود. این کشور و سفارت آن در ایران در حالی که از ظرفیت مدیران نظام سابق که دارای گرایشات غربی بوده و در دولت فعلی نیز حضور داشتند برای دسترسی و انتقال اطلاعات استفاده می‌کردند، توجه ویژه‌ای نیز به ارتباط‌گیری با افراد مؤثر و آینده‌دار در انقلاب از

طریق دولت آمریکا و سازمان سیا داشتند، مثلاً در این قالب با نخستین رئیس‌جمهور ایران یعنی ابوالحسن بنی‌صدر از دوره حضور وی در پاریس در پوشش یک شرکت اقتصادی ارتباط گرفته و حتی برای وی حقوق ماهیانه نیز مشخص کرده بودند به نحوی که این ارتباط توسط سازمان سیا به صورت برنامه‌ریزی شده و گام به گام طراحی شده بود و به مرور وارد لایه‌ها و مباحث سیاسی هم گردید. ارتباط با امیر انتظام سخنگوی دولت موقت نیز از دیگر ارتباط‌گیری‌های سفارت آمریکا با کارگزاران اصلی دولت جدید محسوب می‌شد. البته همانگونه که گفته شد این نفوذ و ارتباط با کارگزاران و اشخاص، محدود به نفرات اصلی نظام نبوده و شامل مدیران میانی و حتی کارکنان ساده‌تر نیز می‌شد که نمونه آن تلاش برای دسترسی به برخی اطلاعات مهم سازمان صدا و سیما از طریق رابطین سفارت در این سازمان‌ها و نهادها بوده است. اما نکته مهمی دیگری که در اینجا باید مطرح گردد بحث ارتباط‌گیری آمریکا با کاظم شریعتمداری مرجع تقلید مخالف حکومت جدید در ایران است، ارتباطی که به صورت عامدانه شکل گرفته و طبق اسناد بدست آمده مشخص است که شریعتمداری با آگاهی کامل وارد این ارتباط شده و تأکید دارد این ارتباط فاش نشود. آنچه از مجموع این مباحث بدست می‌آید تمرکز ویژه آمریکا بر طیف گسترده‌ای از کارگزاران در سطوح مختلف مدیریتی و حتی مذهبی است، به گونه‌ای که از رئیس‌جمهور تا مدیر و کارمند ساده یک سازمان از یک سو، و از مذهبی‌های پر نفوذ تا افراد میانه‌رو، غرب‌گرا و دشمنان نظام جدید از سوی دیگر، در این پازل طراحی شده توسط آمریکا در حال ایفای نقش بوده‌اند.

۲. نفوذ در ساختارهای سیاسی و رسمی نظام جدید: طبیعی است بخش مهمی از ارتباط‌گیری و نفوذ در کارگزاران اصلی و مؤثر، با هدف تأثیر و نفوذ در ساختارهای سیاسی و رسمی نظام جدید طراحی شده و محدود به افراد و تصمیمات موردی آن‌ها نبوده است. در همین راستا ارتباط با افرادی کلیدی چون بنی‌صدر و حتی در لایه‌های پایین‌تر مدیران نظام سابق که در نظام جدید ابقاء شده‌اند می‌تواند مورد اشاره قرار گیرد، یا طبق آنچه که در اسناد آمده است تلاش آمریکا برای عملیات سیاسی و نفوذ در ارگان‌ها و نهادهای مختلف با استفاده از ظرفیت دولت موقت که دولتی میانه‌رو بوده قابل بررسی است. نفوذ در ساختار سازمان صدا و سیما و دسترسی به اطلاعات خاص آن همچون جزئیات فرستنده‌های رادیویی و تلویزیونی، مراکز برق و ... از دیگر تلاش‌های آمریکا جهت نفوذ در ساختارهای رسمی

ایران دوره جدید است.

۳. نفوذ در احزاب و گروه‌های سیاسی مختلف: آمریکا برای تکمیل پازل نفوذ خود در ایران بعد از انقلاب اسلامی از یک سو تلاش می‌کرد برای تأمین منافع حداکثری خود در ایران و منطقه، با گروه‌های سیاسی و رسمی مؤثر آن دوره ارتباط برقرار کند و از سوی دیگر روابط خود را با گروه‌های سیاسی مخالف نظام جدید حفظ کرده بود. این ارتباط با گروه‌های مخالف از روابط عادی فراتر رفته و برای دولت آمریکا به یک ضرورت تبدیل شده بود تا با حمایت از طرفداران رژیم سابق و گروه‌های چپ و امثالهم بتواند زمینه تضعیف و فشار بر حکومت جدید ایران را میسر سازد و در این مسیر حتی ابزارهای رسانه‌ای و خبری خود را نیز در اختیار اهداف آن‌ها قرار داده بود. این مسئله نیز نشانگر طراحی دقیق آمریکا برای آینده ایران بود تا از طریق ارتباط با طیف‌ها و گروه‌های مختلف سیاسی بتواند سناریوهای گوناگونی را با توجه به شرایط محیطی و اقتضائات زمانی اجرا نماید.

۴. نفوذ در افکار عمومی ایرانیان: از مهمترین وجوه تأثیرگذاری آمریکا بر اذهان ایرانیان آن دوره، نفوذ از طریق رسانه‌های جمعی بالاخص رادیو بوده است. افزایش ضریب نفوذ رسانه‌های خارجی در ایران، هم دارای جنبه عمومی بوده و هم به طور خاص رسانه‌هایی چون رادیو صدای آمریکا (VOA) به یکی از منابع اصلی خبر مخالفین نظام جدید تبدیل شده بود که اتفاقاً برای این افراد علاوه بر جنبه خبری، مایه دلگرمی نیز بود، زیرا نشانه‌ای از حمایت آمریکا از مخالفین نظام ایران به شمار می‌رفت.

۳. ابعاد نفوذ آمریکا در ایران (بعد از انقلاب اسلامی)

در بخش سوم بررسی و تحلیل یافته‌ها، ابعاد گوناگون نفوذ ایالات متحده در ایران دوره بعد از انقلاب اسلامی مورد واکاوی قرار می‌گیرد؛ طبق اسناد مورد بررسی قرار گرفته و همچنین با در نظر گرفتن کلیات چارچوب مفهومی پژوهش، این ابعاد در دو حوزه اصلی «نفوذ نرم» و «نفوذ سخت» قابل تقسیم‌بندی است.

الف: بعد نرم افزاری نفوذ آمریکا (بعد از انقلاب اسلامی)

«نفوذ نرم» مفهومی است که عموماً در ادبیات علوم سیاسی و روابط بین‌الملل، با قدرت نرم پیوند می‌خورد و ناظر به مباحث تاریخی، گفتمانی، فرهنگی و آموزشی است.

جدول ۴. نمونه کدگذاری‌های مربوط به ابعاد نرم افزاری نفوذ آمریکا در ایران ما بعد انقلاب اسلامی (مبتنی بر اسناد لانه جاسوسی)

مقوله‌ها	زیر مقوله‌ها	مفاهیم / برجسب‌ها	جملات کلیدی
ابعاد نفوذ آمریکا در ایران دوره بعد از انقلاب	نفوذ نرم افزاری در ایران از طریق مؤلفه‌های فرهنگی و آموزشی	حمایت از برنامه‌های آموزشی، فرهنگی و اجتماعی تضمین‌کننده منافع و رهبری آمریکا در جهان	۴ اکتبر ۱۹۷۹ ما باید مهارت‌هایی را توسعه دهیم که به ما کمک می‌کند تا در اقتصاد پویا و متنوع جهانی موفق باشیم. ما از برنامه‌هایی حمایت خواهیم کرد که منافع و رهبری ما را در زبان‌های خارجی و امور درون فرهنگی و اجتماعی ترویج می‌دهند (Docu- ments from the U.S. Espionage Den, Vol. 1, p. 112).
ابعاد نفوذ آمریکا در ایران دوره بعد از انقلاب	نفوذ نرم افزاری در ایران از طریق مؤلفه‌های آموزشی به ویژه آموزش زبان انگلیسی	تأکید ویژه بر آموزش زبان انگلیسی در کشورهای دیگر به عنوان یکی از مهمترین ابزارهای گسترش قدرت نرم آمریکا	۴ اکتبر ۱۹۷۹ تری لوکاج به عنوان یک متفکر نظامی امریکایی، زبان انگلیسی را آخرین سلاح زرادخانه آمریکا می‌داند. آمریکا در تدوین سیاست قدرت نرم خود، آموزش زبان انگلیسی را در اولویت قرار دهد. او عقیده دارد که آموزش زبان انگلیسی در کشورهای دیگر راه بسیار ارزان و حتی سودآوری برای گسترش قدرت نرم آمریکا است. (Documents from the U.S. Espionage Den, Vol. 1, p. 112).
ابعاد نفوذ آمریکا در ایران دوره بعد از انقلاب	نفوذ نرم افزاری در ایران از طریق مؤلفه‌های رسانه‌ای و فرهنگی	افزایش شنوندگان برنامه‌های خارجی رادیو در ایران/ تبدیل شدن رادیو صدای آمریکا به عنوان منبع اصلی خبری مخالفان نظام جدید در ایران/ دادن ضریب به بازتاب مشکلات مردم ایران از طریق رادیو صدای آمریکا/ ایجاد حس پشتیبانی در مخالفین نظام جدید	محرمانه در این رابطه باید متذکر شد که به تازگی برنامه‌های خارجی رادیو، شنوندگان بسیار زیادی پیدا کرده است. کسانی که با خمینی می‌جنگند و طرفداران آن‌ها می‌خواهند خیرها را از صدای آمریکا کسب کنند. شما می‌توانید از نفوذ خود در رادیو صدای آمریکا استفاده کرده و از راه تأکید بیشتر بر روی مشکلات مهم آن‌ها و بازگو کردن علل آن عکس العمل سریعتری بر روی اعمال مقاوم و متقابل نشان دهید. من می‌دانم این صداکاری ناچیز است ولی اثر روانشناسی فوق العاده‌ای دارد و بسیاری از افراد مقاوم به میزان همدردی و همفکری ما از طریق این صدا پی می‌برند (Espionage Den, Vol. 8, p. 220).

جملات کلیدی	مفاهیم / برجسبها	زیر مقوله‌ها	مقوله‌ها
۱۰ جولای ۱۹۷۹ «علاقه به آموختن زبان‌های خارجی و به ویژه انگلیسی همچنان در سطح بالا قرار گرفته است و تعداد زیادی از دانشجویان ایران گرایش به آموزش و پرورش غربی و آمریکایی دارند.» (Documents from the U.S. Espionage Den, Vol. 2, p. 241).	بالا بودن بودن علاقه جهت آموختن زبان‌های خارجی و بالاخص زبان انگلیسی/گرایش بالای دانشجویان ایرانی به آموزش و پرورش غربی و آمریکایی	نفوذ نرم افزایی در ایران از طریق مؤلفه‌های آموزشی و فرهنگی	ابعاد نفوذ آمریکا در ایران دوره بعد از انقلاب
۱۱ ژانویه ۱۹۷۸ «با وزارت علوم دولت ایران همکاری کنید تا جوانان ایرانی بیشتری برای تحصیل در آمریکا آماده شوند و به عمل آیند. موقعیت‌های محصلین ایرانی را که در پی تحصیل در آمریکا می باشند در موارد مناسب ارزیابی کرده و مشورت و تعلیم انگلیسی قبل از عزم‌ت را زیاد کنید.» (Documents from the U.S. Espionage Den, Vol. 1, p. 23).	تأکید بر همکاری با وزارت علوم ایران برای تحصیل جوانان ایرانی در آمریکا/ افزایش مشورت و آموزش زبان انگلیسی به دانشجویان ایرانی متقاضی تحصیل در آمریکا	نفوذ نرم افزاری از طریق مؤلفه‌های علمی و آموزشی در میان جوانان، دانشجویان و نخبگان ایرانی	ابعاد نفوذ آمریکا در ایران دوره بعد از انقلاب
محرمانه دانشجویان مسلمان ایرانی و اگر امکان دارد شخصیت های مذهبی ایران را در جشن سالگرد هجرت در ایالت متحده تشویق به دعوت کنید نمایندگان اسلامی جوامع دیگر در آنجا باشند که ماهیت چند ملیتی بودن آن نشان داده شود و برنامه‌ها بایستی به صورت خصوصی ترتیب داده شود که کمیته سالگرد هجرت نقش بزرگی اجرا کند (Documents from U.S the Espionage Den, Vol. 1, p. 115).	توصیه به دعوت از شخصیت‌های مذهبی و دانشجویان مسلمان ایرانی در جشن آغاز پانزدهمین قرن هجرت پیامبر اسلام (ص)/ تبلیغ برای چند ملیتی نشان دادن چهره مراسم سالگرد هجرت	نفوذ نرم افزاری از طریق مؤلفه‌های فرهنگی و مذهبی در میان نخبگان و دانشجویان ایرانی مقیم آمریکا	ابعاد نفوذ آمریکا در ایران دوره بعد از انقلاب

ب: بعد سخت افزاری نفوذ آمریکا

اما طبق شواهد و اسناد در کنار نفوذ نرم، ایالات متحده از مؤلفه‌های سخت‌افزاری نیز برای نفوذ حداکثری در ایران دوره بعد از انقلاب بهره می‌گرفته است که در اینجا به بخشی از اسناد و مؤلفه‌های قابل استخراج از آن اشاره می‌گردد.

جدول ۵. نمونه کدگذاری‌های مربوط به ابعاد سخت افزاری نفوذ آمریکا در ایران دوره بعد از انقلاب

مقوله‌ها	زیر مقوله‌ها	مفاهیم / برجسب‌ها	جملات کلیدی
ابعاد نفوذ آمریکا در ایران دوره بعد از انقلاب	نفوذ سخت افزاری آمریکا در ایران از طریق مؤلفه‌های نظامی اطلاعاتی	لزوم ادامه تبادل اطلاعاتی با ایران با هدف بکارگیری و نفوذ در افسران ایرانی در مواقع مورد نیاز	محرمانه ما باید به ادامه تبادلات اطلاعاتی خود با ایرانیان ادامه دهیم؛ زمانی که این تبادلات عملی شد، جستجو را برای به کار گرفتن افسران نظامی ایران برای داخل شدن در یک امتحان از تهدید نظامی آغاز کند (Documents from the U.S. Espionage Den, Vol. 1, p. 96).
ابعاد نفوذ آمریکا در ایران دوره بعد از انقلاب	نفوذ سخت افزاری آمریکا در ایران از طریق مؤلفه‌های نظامی	ادعای مخالفت افسران ارشد و کارمندان با تبلیغات ضد آمریکایی نظام جدید و اعتقاد آن‌ها به توانایی نظامی آمریکایی‌ها در آموزش نظامی و تسلیحات و قطعات آن‌ها/ تأکید بر وجود رابطه میان آمریکا و فرماندهان ارتش ایران	۲۸ اکتبر ۱۹۷۹ «بسیاری از سرهنگ‌ها و کارمندان با تبلیغات ضد آمریکایی مخالفند؛ ولی بسیاری از آن‌ها فاقد شهادت هستند. مشکل بتوان فراموش کرد که خمینی سران ارتش را از بین برده است، از سوی دیگر، البته، سرهنگ‌ها و کارمندان اهمیت تکنیک آمریکایی در ارتش را تشخیص داده‌اند و اینکه در صورت کمبود قطعات یدکی چه اتفاقی خواهد افتاد، مهم نیست که چه اتفاقی می‌افتد، ما باید این موضوع را در نظر بگیریم که تحول و اصلاح ارتش و چگونگی مسلح شدن آن احتیاج به فراگیری تکنیک‌های جدید ارتشی دارد و در هر صورت مهم است که رابطه طبیعی بین ما و فرماندهان ارتش وجود خواهد داشت.» (Documents from the U.S. Espio-nage Den, Vol. 1, p. 97).
ابعاد نفوذ آمریکا در ایران دوره بعد از انقلاب	نفوذ سخت افزاری آمریکا در ایران از طریق مؤلفه‌های اقتصادی و نظامی - امنیتی	اعلام آمادگی آمریکایی‌ها برای همکاری در حوزه‌های کشاورزی، اقتصادی و نفتی ایران/ اعلام آمادگی آمریکایی‌ها برای همکاری در حوزه‌های اطلاعاتی و کنترل مواد مخدر	۱۳ سپتامبر ۱۹۷۹ ما آماده‌ایم که قدم‌ها را فراتر نهیم اگر ایران مایل باشد ما آمادگی داریم که ایران هر چه بخواهد همکاری کنیم؛ برای مثال تبادلات خبری، توسعه کشاورزی، کنترل مواد مخدر، به وجود آوردن کار و استخدام آن‌ها، مدیریت منافع نفتی (Documents from the U.S. Espi-onage Den, Vol. 1, p. 66).

مقوله‌ها	زیر مقوله‌ها	مفاهیم / برچسب‌ها	جملات کلیدی
ابعاد نفوذ آمریکا در ایران دوره بعد از انقلاب	نفوذ سخت افزاری آمریکا در ایران از طریق مؤلفه‌های اقتصادی و نظامی	تلاش مدبرانه و با احتیاط برای تحکیم روابط با ایران از طریق فروش قطعات صنعت نفت و فروش انواع خاص نفت، کمک به حل برخی مشکلات تجاری و کمک به خریدهای نظامی ایران	محرم‌مانه واگذاری قطعات یدکی لوله‌های نفتی، شروع مجدد خرید قطعات یدکی از طریق ایرانیان، فروش نفت چراغ و نفت گرم کننده، هماهنگ کردن کوشش اداره ایالتی برای حل مشکلات تجاری. کوشش صبورانه‌ای برای بستن برنامه خریدهای ارتشی ایران در وضعی که نشانگر حمایت ایران و نقطه نظر آمریکا باشد، می شود. ما باید به موقعیت‌هایی که باعث تحکیم روابط و اعتبارات ما با دولت موقت می شود جواب مثبت بدهیم ولی نباید زیاد خود را جلو بیندازیم (Documents from the U.S. Espionage Den, Vol. 1, p. 67).
ابعاد نفوذ آمریکا در ایران دوره بعد از انقلاب	تلاش برای نفوذ سخت افزاری آمریکا در ایران از طریق بهره‌گیری از فرصت مشکلات اقتصادی و تحریم‌های تجاری	اشاره به مشکلات اقتصادی و عمرانی ایران در حوزه‌های صنعت ساختمان، بازرگانی، گمرک، سیستم بانکی، بخش نفتی و ... / اشاره به وضعیت مناسب ایران از جهت ذخیره ارزی مناسب، بدهی خارجی پایین و امکان کسب درآمد ارزی با فروش نفت	ژوئن ۱۹۷۹ صنعت ساختمانی کاملاً تعطیل و متوقف گردیده است. بازرگانی دستخوش کندی مصرف، تحریم های گمرکی، و سیستم بانکی تقریباً ورشکسته شده است. بخش نفتی قادر به تأمین نیاز داخلی نبوده است. این آشفته ظاهراً بر کشاورزی چندان تأثیری نگذاشته است ولی برخلاف بسیاری از انقلابیون موجود، رهبران ایران یک ذخیره ارزی خارجی بسیار خوب، میزان بدهی ناچیز و قدرت اکتساب درآمدهای ارزی از طریق بخش نفتی را نیز به ارث برده‌اند (Documents from the U.S. Espionage Den, Vol. 7, p. 61).
ابعاد نفوذ آمریکا در ایران دوره بعد از انقلاب	نفوذ سخت افزاری آمریکا از طریق فعالین اقتصادی و سرمایه‌داران ایرانی	لزوم برقراری روابط تجاری و اقتصادی با سرمایه‌داران ایرانی توسط تجار آمریکایی جهت استفاده سیاسی سفارت آمریکا از این سرمایه‌داران	محرم‌مانه کاردار توصیه می‌کند که تجار آمریکایی روابط تجاری و اقتصادی خود را محکم کرده و رابطه وابستگی سرمایه‌داران ایرانی به آمریکا را هم چنان برقرار نگه دارند تا سفارت بتواند در سایه این وابستگی استفاده سیاسی خود را از این عناصر بنماید. کل سیاست آمریکا در قبال سرمایه‌داران وابسته سرمایه‌داران بزرگ چنین است (Documents from the U.S. Espionage Den, Vol. 1, p. 87).

طبق اسناد مستخرج از سفارت سابق آمریکا، ابعاد نفوذ آمریکا در ایران دوره جدید در دو بخش نرم‌افزاری و سخت افزاری قابل دسته‌بندی می‌باشد که نمایانگر تلاش آمریکا جهت ادامه نفوذ در ابعاد اصلی زندگی ایرانیان حتی در دوره بعد از انقلاب اسلامی است. در اینجا بخش‌های مهمی از این اسناد مورد اشاره و بررسی قرار می‌گیرد.

۱. نفوذ نرم‌افزاری: هرچند قبل از پیروزی انقلاب اسلامی ارتباطات فرهنگی ایران و آمریکا در حد بالایی بوده و امکان اثرگذاری و نفوذ نرم‌افزاری آمریکا در ایران دوره پهلوی بیشتر بود ولی پس از پیروزی انقلاب اسلامی و ایجاد یک تقابل گفتمانی مهم میان ایران و آمریکا، ضرورت نفوذ و اثرگذاری در ایران دوره جدید بیش از گذشته احساس شد. طبق اسناد بدست آمده از سفارت، آمریکا خود را در جایگاه رهبر و هژمون جهانی می‌دید و در این راستا از هرگونه برنامه‌های فرهنگی، آموزشی و اجتماعی که تضمین‌کننده منافع و رهبری این کشور در جهان از جمله ایران بود حمایت می‌کرد، لذا یکی از ابزارهایی که در جهت نفوذ نرم‌افزاری مورد توجه جدی این کشور بود تأکید ویژه بر آموزش زبان انگلیسی در کشورهای مختلف از جمله ایران، به عنوان یکی از مهمترین ابزارهای توسعه قدرت نرم آمریکا بود، مخصوصاً که علاقه برای فراگیری زبان‌های خارجی بالاخص انگلیسی در میان جوانان و دانشجویان ایرانی بالا بوده و حتی طبق ادعای این اسناد گرایش بالایی برای آموزش و پرورش غربی و آمریکایی در میان جوانان ایرانی وجود داشته است. تأکید بر آموزش زبان انگلیسی در اسناد سفارت به اینجا محدود نشده و طبق توصیه‌های صورت گرفته در این اسناد، ضمن تأکید بر همکاری با وزارت علوم ایران برای تحصیل جوانان ایرانی در آمریکا، به آموزش زبان انگلیسی این دانشجویان سفارش جدی شده است. همچنین علی‌رغم وجود تعارضات فرهنگی میان ایران بعد از انقلاب اسلامی و آمریکا، در برخی اسناد تأکید شده است که از شخصیت‌های مذهبی ایرانی و دانشجویان مسلمان ایرانی برای شرکت در مراسمات مذهبی (مشخصاً جشن آغاز پانزدهمین قرن هجرت) و چند ملیتی نشان دادن چهره این جنس مراسمات دعوت گردد. در نهایت از ابزارهای دیگر نفوذ نرم افزاری آمریکا در این دوره، استفاده از رسانه و به صورت مشخص رادیو صدای آمریکاست، استفاده از ظرفیت این رادیو هم برای تحت تأثیر قرار دادن افکار عمومی بوده و هم ایجاد حس پشتیبانی در مخالفین نظام که همین امر باعث شده بود این رادیو به یکی از مهمترین منابع خبری مخالفان نظام تبدیل شود.

۲. نفوذ سخت افزاری: در باب نفوذ سخت افزاری آمریکا در ایران بعد از انقلاب اسلامی هم مسائل نظامی قابل ردیابی است، هم مسائل اقتصادی. در باب مسائل نظامی - امنیتی آنچه در مسیر

نفوذ بیش از هر چیزی مدنظر بوده در این موارد قابل بیان است: لزوم ادامه تبادل اطلاعاتی با ایران با هدف بکارگیری و نفوذ در افسران ارشد ایرانی، تأکید بر ایجاد رابطه میان آمریکا و فرماندهان ارتش ایران، جذب افسران ارشد ارتشی معتقد به آمریکا، اعلام آمادگی آمریکایی‌ها برای همکاری در حوزه‌های اطلاعاتی و کنترل مواد مخدر و آمادگی برای مساعدت در زمینه برخی خریدهای نظامی. در باب مسائل اقتصادی نیز آمریکایی‌ها ضمن اعلام آمادگی برای همکاری در حوزه‌های مختلف اقتصادی، نفتی و کشاورزی، درصدد بودند تلاش‌های محتاطانه‌ای برای تحکیم روابط با ایران از طریق فروش برخی قطعات مورد نیاز صنعت نفت و مساعدت برای حل برخی مشکلات تجاری ایران داشته باشند که البته قبل از هرچیز در راستای منافع خود این کشور بوده است، چرا که در اسناد بدست آمده به روشنی به مشکلات اقتصادی، بانکی، نفتی، تحریم‌ها و ... اشاره شده است که ظاهراً طبق بررسی بقیه اسناد آنچه که به دست می‌آید تلاش برای نفوذ در ساختارهای اقتصادی ایران از طریق بهره‌گیری از همین مشکلات بوده است. در نهایت نکته مورد توجه دیگر توصیه عوامل سفارت آمریکا در مورد ضرورت برقراری روابط تجاری و اقتصادی با سرمایه‌داران ایرانی توسط تجار آمریکایی جهت استفاده سیاسی از آن‌هاست که این امر نیز نشان‌دهنده برنامه‌ریزی دقیق و گسترده آمریکایی‌ها جهت حفظ و استمرار نفوذ آن‌ها در ایران دوره جدید است تا همچنان منافع و اهداف آمریکا در این ایران و به تبع آن منطقه راهبردی غرب آسیا تأمین گردد.

در مجموع با بررسی و تحلیل اسناد بدست آمده از سفارت سابق آمریکا در ایران بعد از پیروزی انقلاب اسلامی، الگو و نحوه نفوذ این کشور در ایران این دوره در قالب جدول زیر قابل بیان است:

جدول ۶. الگوی نفوذ آمریکا در ایران (بعد از انقلاب اسلامی)

براندازی نظام جدید	تلاش برای براندازی نظام جدید از طریق ارتباط با عناصر حکومت قبلی
اهداف نفوذ	ایجاد کانال ارتباطی با سیا برای بختیار (آخرین نخست‌وزیر پهلوی) جهت فعالیت علیه انقلاب
	اتخاذ رویکرد مسالمت‌آمیز در قبال حکومت جدید پس از ناامیدی از امکان براندازی
	تلاش برای جذب عناصر نظامی، سیاسی و مذهبی میانه‌رو
	تلاش برای سرکار آمدن دولت میانه‌رو
تغییر موازنه قدرت در برابر شوروی	عدم پذیرش نفوذ شوروی در ایران و مقابله با آن

نفوذ در کارگزاران نظام/ دولت جدید	ارتباط و نفوذ در اشخاص مؤثر و آینده‌دار در نظام و دولت جدید مانند: بنی صدر و امیر انتظام
	نفوذ در مدیران نظام سابق (با گرایشات غربی) ابقاء شده در نظام جدید
	نفوذ در مدیران میانی و کارمندان سازمان‌های مهمی چون صدا و سیما
آماج نفوذ	ارتباط با شخصیت‌های خاص مذهبی و مرجع تقلید مخالف نظام جدید (کاظم شریعتمداری)
	نفوذ در میان مسئولین دارای نقش کلیدی در ساختارهای سیاسی و رسمی کشور
	عملیات سیاسی و نفوذ در ارگان‌ها و نهادهای مختلف با استفاده از ظرفیت دولت موقت
	نفوذ در ساختار سازمان‌های خاص و مهمی مانند صدا و سیما
	ارتباط‌گیری و نفوذ در گروه‌های سیاسی رسمی و قوی
نفوذ در احزاب و گروه‌های سیاسی مختلف	ارتباط‌گیری با گروه‌های سیاسی مخالف نظام جدید
	حمایت جدی از طرفداران نظام سابق و گروه‌های چپ برای تضعیف نظام جدید
	تلاش برای نفوذ در میان توده مردم از طریق رسانه‌های جمعی بالاخص رادیو
نفوذ در افکار عمومی ایرانیان	تبدیل کردن رادیو صدای آمریکا به منبع اصلی خبری مخالفین نظام و حمایت از آن‌ها
	حمایت از برنامه‌های آموزشی، فرهنگی و اجتماعی تضمین‌کننده منافع ورهبری آمریکا در جهان
	تأکید بر آموزش زبان انگلیسی به عنوان یکی از مهمترین ابزارهای گسترش قدرت نرم آمریکا
	بازتاب و ضریب دادن به مشکلات مردم ایران از طریق رادیو صدای آمریکا
	تبدیل شدن رادیو صدای آمریکا به عنوان منبع اصلی خبری مخالفان نظام جدید در ایران
نفوذ نرم افزاری	ایجاد حس پشتیبانی در مخالفین نظام از طریق رسانه‌های جمعی
	تأکید بر همکاری با وزارت علوم ایران برای تحصیل جوانان ایرانی در آمریکا
	افزایش مشورت و آموزش زبان انگلیسی به دانشجویان ایرانی متقاضی تحصیل در آمریکا
ابعاد نفوذ	تبلیغ برای چند ملیتی نشان دادن چهره مراسمات مذهبی آمریکا مانند جشن سالگرد هجرت
	سرمایه‌گذاری بر روی افسران ارشد ایرانی مخالف با تبلیغات ضدآمریکایی
	تأکید بر لزوم ادامه تبادل اطلاعاتی با ایران با هدف بکارگیری و نفوذ در افسران ایرانی
	تأکید بر وجود رابطه میان آمریکا و فرماندهان ارتش ایران در دوره جدید
	اعلام آمادگی برای همکاری در حوزه‌های اطلاعاتی و کنترل مواد مخدر در ایران
نفوذ سخت افزاری	

اعلام آمادگی جهت برخی خریدهای نظامی ایران	
اعلام آمادگی برای همکاری در حوزه‌های کشاورزی، اقتصادی و نفتی ایران	
تلاش محتاطانه برای تحکیم روابط با ایران از طریق فروش قطعات صنعت نفت و کمک به حل برخی مشکلات تجاری ایران	
ابعاد نفوذ	نفوذ سخت افزاری
نفوذ در ساختارهای اقتصادی ایران از طریق بهره‌گیری از مشکلات اقتصادی و تحریم‌ها	
برقراری روابط تجاری و اقتصادی با سرمایه‌داران ایرانی توسط تجار آمریکایی جهت استفاده سیاسی سفارت آمریکا از این سرمایه‌داران	

۶. نتیجه‌گیری

پس از پیروزی انقلاب اسلامی (۱۹۷۹)، روابط ایران و ایالات متحده وارد فصل جدیدی شد. آمریکا که در دوره پهلوی دارای نفوذ بالایی در ایران بود با توجه به اهمیت ایران در منطقه راهبردی غرب آسیا و با وجود تعارضات مبنایی با ایران دوره جدید، همچنان در پی نفوذ در این کشور بود تا بتواند منافع راهبردی خود را حفظ و استمرار بخشد که در این راستا سفارت آمریکا در تهران نقش مهمی را ایفا می‌کرد. با تسخیر این سفارت در آبان ۱۳۵۸ و اسناد بدست آمده از آن که بعدها به اسناد لانه جاسوسی معروف شد، مشخص گردید که آمریکا و سفارت این کشور تلاش گسترده‌ای برای نفوذ در ایران بعد از دوره انقلاب اسلامی داشت که این پژوهش در پی دستیابی به الگوی همین نفوذ بود و با بررسی‌ها و تحلیل‌های صورت گرفته بر روی این اسناد مشخص شد که الگوی نفوذ آمریکا در ایران این دوره مبتنی بر سه رکن اصلی اهداف، آماج و ابعاد نفوذ بوده است.

در بحث اهداف، آنچه که در صدر اهداف آمریکا بود تلاش برای براندازی نظام نوپای ایران از طریق ارتباط با عناصر نظام سابق و مهره‌های کلیدی چون شاپور بختیار بود، اما در ادامه و با توجه به ناامیدی از امکان سرنگونی نظام، با استفاده از روش‌های مختلف در پی تغییر رفتار حکومت و سرکار آوردن دولت میانه‌رو در ایران بودند. همچنین تغییر موازنه قدرت در برابر حکومت شوروی سابق از دیگر اهداف آمریکایی‌ها از نفوذ در ایران بوده است.

جهت دستیابی به این اهداف، آماج یا مخاطبین نفوذ آمریکا در این موارد قابل بیان است: نفوذ در کارگزاران نظام و دولت جدید ایران از رئیس جمهور گرفته تا مدیران نظام سابق ابقاء

شده در دولت جدید، نفوذ در ساختارهای رسمی و سیاسی نظام جدید از طریق مسئولین کلیدی و همچنین عملیات سیاسی جهت نفوذ در ارگان‌ها و نهادهای مختلف، نفوذ در احزاب و گروه‌های سیاسی از گروه‌های رسمی گرفته تا معاندین و گروه‌های مخالف نظام حاکم بر ایران و در نهایت نفوذ در افکار عمومی ایران از طریق مؤلفه‌های فرهنگی و رسانه‌ای.

همچنین ابعاد نفوذ آمریکا شامل طیف گسترده‌ای از ابزارها در دو بعد نرم افزاری و سخت افزاری بوده است؛ در بحث نرم افزاری، آمریکا توجه ویژه‌ای به استفاده از مؤلفه‌های فرهنگی و آموزشی داشت و تلاش می‌کرد از طریق آموزش زبان انگلیسی و جذب دانشجویان مستعد ایرانی در دانشگاه‌های آمریکایی پازل نفوذ خود را تکمیل کند. همچنین در این مسیر توجه ویژه‌ای به ابزارهای رسانه‌ای و به صورت خاص استفاده از ظرفیت رادیو صدای آمریکا داشته است. در بحث سخت افزاری نیز آمریکا برای ادامه نفوذ خود در ساختارهای نظامی ایران همچنان به دنبال حفظ رابطه با ایران بوده و حساب ویژه‌ای بر روی افسران ارشد ارتشی ایران باز کرده بود و جهت کسب اعتماد ایران حتی حاضر به برخی همکاری‌های نظامی و اطلاعاتی نیز بود. در حوزه اقتصادی نیز با توجه به اهمیت نفت ایران برای آمریکا، این کشور همچنان نگاه ویژه‌ای به صنعت نفت ایران داشته و تلاش زیادی نیز برای نفوذ در ساختارهای اقتصادی و تجاری ایران داشت، ناگفته نماند این کشور برای تأمین منافع خود حتی از برخی سرمایه‌داران ایرانی نیز استفاده‌های ابزاری می‌نمود.

در پایان آنچه از مجموع این مباحث برمی‌آید این است که با توجه به جایگاه و اهمیت ایران و قرار گرفتن آن در منطقه راهبردی غرب آسیا، آمریکا نه تنها در دوره پهلوی که حتی بعد از انقلاب اسلامی و با وجود تمامی دشمنی‌ها و تعارضات بنیادین، در پی نفوذ گسترده در ایران برای حفظ منافع راهبردی خود بوده است. نتایج این پژوهش نه صرفاً از باب اهمیت تاریخی و یا نگاه‌های آینده‌نگرانه که حتی از جهت انتقال تجربیات مستند به سایر جوامع بالاخص کشورهای مخالف با سیاست‌های آمریکا که سفارتخانه‌های آمریکا در این کشورها مشغول به فعالیت است دارای اهمیت خاصی است. امید است خط پژوهشی این مقاله در فعالیت‌های علمی سایر پژوهشگران نیز ادامه یابد.

تعارض منافع

هیچ‌گونه تعارض منافع توسط نویسندگان بیان نشده است.

References

- Ahmadi, H. (2011). Public diplomacy and the U.S. soft war in Iran. Tehran: Nashr-e Ney. [In Persian]
- Chomsky, Noam. (1999). The New Military Humanism: Lessons from Kosovo. Monroe: Common Courage Press.
- Dahl, Robert. (1957). "The Concept of Power." Behavioral Science, 2(3), 201–215.
- Documents from the U.S. Espionage Den. (1980). Volume 1. Tehran: Center for Publication of the Islamic Revolution Documents. [In Persian]
- Documents from the U.S. Espionage Den. (1980). Volume 1. Tehran: Institute for Political Studies and Research. [In Persian]
- Documents from the U.S. Espionage Den. (1980). Volume 2. Tehran: Institute for Political Studies and Research. [In Persian]
- Documents from the U.S. Espionage Den. (1980). Volume 3. Tehran: Institute for Political Studies and Research. [In Persian]
- Documents from the U.S. Espionage Den. (1980). Volume 4. Tehran: Institute for Political Studies and Research. [In Persian]
- Documents from the U.S. Espionage Den. (1980). Volume 6. Tehran: Institute for Political Studies and Research. [In Persian]
- Documents from the U.S. Espionage Den. (1980). Volume 7. Tehran: Institute for Political Studies and Research. [In Persian]
- Documents from the U.S. Espionage Den. (1980). Volume 8. Tehran: Institute for Political Studies and Research. [In Persian]
- Documents from the U.S. Espionage Den. (1981). Volume 10. Tehran: usdoc.ir. [In Persian]
- Documents from the U.S. Espionage Den. (1981). Volume 11. Tehran: usdoc.ir. [In Persian]

- Documents from the U.S. Espionage Den. (1981). Volume 9. Tehran: usdoc.ir. [In Persian]
- Gasiorowski, Mark. (1991). U.S. Foreign Policy and the Shah: Building a Client State in Iran. Ithaca: Cornell University Press.
- Gharbi, S. M. J. (2019). Cultural penetration in Iran's educational institutions from the perspective of the US espionage documents. Tehran: 15 Khordad Publications. [In Persian]
- Ghavam, A. (2010). Foreign policy and diplomacy. Tehran: SAMT. [In Persian]
- Jafari, M., Rezaei, A., & Karimi, S. (2016). Examining the dimensions of foreign influence in the Islamic Republic of Iran. Foreign Policy Strategic Studies Quarterly, 8(2), 35–60. [In Persian]
- Jamshidihā, Gh., & Ghorbi, S. M. J. (2021). Mapping the network of infiltration in Iranian schools by examining the documents of the U.S. Espionage Den in Iran. Tehran: Research Institute of the Islamic Revolution Documents. [In Persian]
- Kaplan, Robert D. (1993). The Arabists: The Romance of an American Elite. New York: Free Press.
- Katouzian, H. (2000). Iran: Short-term society and long-term politics. London: Routledge. [In Persian]
- Krippendorff, Klaus. (2013). Content Analysis: An Introduction to Its Methodology (3rd ed.). Thousand Oaks, CA: SAGE.
- Malekpour, M., & mousavinia, M. (2025). "Analysis of Cultural Policy in the Domain of Iranian Women during the Pahlavi II Era with a Focus on the U.S. Embassy Espionage Documents". American Strategic Studies, 5(2), 115-141. doi: 10.47176/asr.2025.1316 [In Persian]
- Momeni-Rad, A., et al. (2013). Qualitative content analysis in research methodology: Nature, stages, and validity of results. Journal of Educational Measurement, 4(14), 187–222. [In Persian]

- Morgenthau, Hans J. (1948). *Politics among nations: The struggle for power and peace*. New York: Alfred A. Knopf.
- Nye, Joseph S. (2004). *Soft Power: The Means to Success in World Politics*. New York: PublicAffairs.
- Rezaei, A. (2017). The second revolution on Taleghani Street. *Roshd Teaching History*. [In Persian]
- Saeidi Shahroudi, A., Vatandoost, Gh., Rostami-Mohammadsadegh, & Golsorkh-haq, M. (2021). The enemy's
- Sariolghalam, M. (2000). *Iran and globalization*. Tehran: Nashr-e Markaz. [In Persian]
- Schunz, Simon. (2022). "How to Assess the European Union's Influence in International Affairs: Addressing a Major Conceptual Challenge for EU Foreign Policy Analysis." *Journal of European Integration*, 44(3), 1-19.
- Shahali, A.-R. (2015). *The second revolution: The takeover of the U.S. Espionage Den, its effects and consequences*. Tehran: Center for Islamic Revolution Documents. [In Persian]
- Shapiro, Jeremy, & Jacobs, Benjamin. (2011). "Who Influences Foreign Policy?" *Foreign Policy Analysis*, 7(1), 25-46.
- Shiroudi, M. (2007). *The takeover of the U.S. Espionage Den: Causes, process, and consequences*. Payam Journal, (85), Fall 2007. [In Persian]
- strategic infiltration. Tehran: National Defense University Press. [In Persian]
- Tajik-Rostami, M. (2018). "Nofouz": The planned infiltration project of the enemy from the perspective of the Supreme Leader. Qom: Shahid Kazemi Publications. [In Persian]
- Tavanayi, M.-H., & Mohammadzadeh, Kh. (2004). *Techniques of success and prosperity*, Vol. 2. Tehran: Andisheh-Mehr. [In Persian]
- Toopa Heydari, A., Mohammadmirzaei, H. and soroosh, A. (2025). The Pattern of

United States Influence in Iran during the Second Pahlavi Era Based on the Documents of the Espionage Den (Former U.S. Embassy in Iran). *American Strategic Studies*, 5(3), 108-159. doi: 10.47176/asr.1356 [In Persian]

Tuschke, Alfred, & Jacobs, Otto. (1973). *Influence in International Relations*. New York: Harper & Row.

Varaei, S. J. (2006). Republic and Islam from the perspective of Imam Khomeini and the Constitution. *Islamic Government*, 11(1). [In Persian]

Wu, Yiming. (2017). The concept of influence in international relations. *Global Politics Journal*, 10(2), 35-40.